

Educació i formació en la societat del coneixement

TEXT Marina Subirats i Martori
Regidora i presidenta de la
Comissió d'Educació i Cultura
GRÀFICS Laura Quesada

La transformació en una societat del coneixement obliga a preparar des d'avui mateix les condicions en què s'ha de desenvolupar. L'augment de la capacitat d'acció externa vinculada amb l'ús de les noves tecnologies necessita, com a contrapartida, un augment de la construcció interna de la personalitat humana. Per aquesta raó és essencial distingir entre educació i formació.

La societat del coneixement és una de les propostes actuals més atractives que ens pot permetre de fer realitat, si tot va bé, una aspiració secular: arribar a poder controlar amb precisió creixent les condicions de la nostra vida individual i col·lectiva. És una proposta totalment engrescadora, per la qual val la pena apostar sense cap recança, com fa Barcelona en aquest moment.

Ara bé, es tracta d'una transformació que no serà senzilla i que obliga a preveure les condicions en què s'ha de desenvolupar, i a preparar aquestes condicions des d'avui mateix. Convertir Barcelona en la *ciutat del coneixement* planteja, indubtablement, un conjunt de reptes importants i ens dona, alhora, un conjunt d'oportunitats. Entre els reptes, n'assenyalaré un que em sembla cabdal: preparar la població i especialment les noves generacions perquè siguin capaces de dominar amb facilitat les noves tecnologies i sàpiguen aplicar-les amb la màxima creativitat. Entre les oportunitats, aquella que em sembla fonamental és la de diferenciar entre els coneixements tècnics específics i l'educació de la personalitat, tot i considerar que el coneixement només pot sorgir com a combinació d'ambdues coses. En efecte, el terme *coneixement* té l'avantatge de remetre a un significat que va més enllà del saber i que, en català, té el doble significat de *seny* i de *ciència*. Una combinació totalment necessària si volem endinsar-nos en una etapa històrica en què les possibilitats ofertes per la ciència ens permeten una transformació de la naturalesa i de les condicions de vida totalment extraordinària, però alhora carregada d'ombres i d'incerteses si no disposem de la maduresa ètica indispensable per saber donar-hi la direcció adequada.

Si esmento, en començar aquest article, les incerteses que introdueixen les noves tecnologies no és pas per una por genèrica al futur, o per mal confiança de qualsevol novetat, sinó perquè el problema que se'ns planteja és un problema real. Els principis ètics que han estat vàlids fins ara eren molt sovint fixats per una limitació objectiva de les possibilitats

de canvi; la intervenció humana en la naturalesa ha estat forçosament limitada per una tecnologia que avui ens sembla encara molt primària. Però, d'una manera creixent, aquesta intervenció es fa més i més potent. Com a conseqüència, se'ns plantegen, i se'ns plantejaran cada vegada més, tot un seguit d'incògnites relatives no a la possibilitat dels canvis, sinó a la seva conveniència per a la mateixa vida humana: els límits a l'acció humana ja no estaran marcats, en molts aspectes, per la capacitat d'actuar, sinó que hauran de determinar-se per la conveniència de determinades actuacions. I trobar els criteris per fixar aquesta conveniència, tant en la vida col·lectiva com en la individual, només serà possible si la població assoleix un grau elevat de comprensió i responsabilitat de les seves accions, amb vista a saber establir un equilibri sempre difícil entre allò que cal mantenir i allò que cal canviar per tal de no provocar conseqüències negatives no desitjades.

Indubtablement, els aspectes ètics es troben avui molt menys desenvolupats que les capacitats tècniques d'innovació, encara que la consciència relativa a la necessitat del desenvolupament ètic és ben palesa. L'augment de la capacitat d'acció externa necessita, com a contrapartida, un augment de la construcció interna de la personalitat humana. La llarga lluita de la humanitat per establir uns drets, unes formes de vida que podem considerar, en certa manera, antinaturals, perquè es basen a aconseguir un equilibri entre forts i febles, pot experimentar un retrocés si aquest augment de la capacitat d'acció no va acompanyat d'un augment del rigor ètic. És fonamental, per tant, que alhora que avança el nostre saber, és a dir, la nostra capacitat d'actuar damunt la naturalesa per transformar-la, avanci també el nostre *coneixement*, prenent el terme en aquella accepció antiga que significava no pas que algú sabia moltes coses, sinó que sabia molt bé com calia actuar correctament en cada situació.

És per aquesta raó que considero essencial distingir entre *educació* i *formació*, i diferenciar els moments específics de transmissió de cada

“Cal preveure instàncies educadores i formadores que intervinguin al llarg de tota la vida, però cal, sobretot, formar la població perquè estigui sempre atenta a la pròpia educació i a la pròpia formació, que no sempre han de dependre d'agents externs”.

El Consell de Coordinació Pedagògica organitza un conjunt d'activitats de gran importància com a complement de la tasca de l'escola.
A la imatge, un grup de nens a l'Aquàrium.

Eva Guillemet

tipus de coneixement. Només si donem tota la seva importància a l'educació, com a moment diferent del de la formació, estarem en condicions d'assegurar la construcció integral d'un tipus de personalitat humana capaç de fer front als reptes que planteja la societat del coneixement. Si, en canvi, fem èmfasi només en la formació, correm el perill d'esbiaixar en excés la personalitat humana cap a l'acció externa i de perdre, per tant, aquella “naturalesa interna” de la qual parlava Habermas i que és la creació humana alhora més valuosa i més fràgil de totes, perquè és també la base de totes les altres.

En aquest context, doncs, distingirem entre educació i formació i veurem de quins instruments disposa avui Barcelona per dur a terme cadascuna d'aquestes funcions.

DOS MOMENTS DIFERENTS D'APRENTATGE

L'educació s'ha d'entendre com aquell procés de construcció bàsica de la personalitat humana, procés que fa d'un ésser natural –la criatura acabada de néixer– un ésser social capaç de viure en una col·lectivitat determinada, de comprendre'n les lleis, les convencions i els codis, i d'ajustar el seu comportament als requeriments d'aquesta col·lectivitat, sabent triar com cal actuar quan els requeriments són contradictoris i plantegen conflictes i, per tant, tenint capacitat d'innovar. Aquesta és la funció bàsica de l'educació, que també ha estat anomenada *socialització*, i és, també, la funció més difícil, perquè és la con-

dició indispensable de tot aprenentatge posterior. Per entendre'ns: encara que sigui simplificat, podríem dir que l'educació és l'operació destinada a poder ser, entenent per *ser* el fet de ser persones amb un perfil de personalitat adequat a l'etapa que ens ha tocat viure. Òbviament, l'educació ha de posar els fonaments de la personalitat i s'ha d'iniciar abans d'emprendre qualsevol etapa de formació.

El terme *formació*, en canvi, evoca una funció diferent: la de l'aprenentatge necessari per poder *fer*. Ja no es tracta, en la formació, de la construcció de la personalitat, de la naturalesa interna dels individus, que ha de donar l'impuls, la motivació, els objectius, però que no dóna el *savoir faire*, sinó que es tracta d'adquirir les eines per fer, per actuar, per transformar. Es tracta, doncs, d'un saber tècnic, en el sentit clàssic del terme, i d'un saber especialitzat.

Cal fer constar, de tota manera, que a la pràctica la distinció entre educació i formació no es pot fer d'una manera rígida. En tot procés d'aprenentatge hi ha elements de caràcter educatiu i d'altres de caràcter formatiu i, pel que fa a l'etapa escolar, educació i formació estan sempre presents, de manera que se'ns manifesten com un tot difícilment destriable. No obstant això, creiem que val la pena fer aquesta distinció amb finalitats analítiques, perquè la confusió entre ambdues funcions pot portar –i ha portat, de fet– a la minimització o a l'oblit d'una de les dues. Podem parlar, per tant, de la diferència entre els cicles educatius depenent que hi hagi un predomini d'edu-

Barcelona té mobilitzada una important quantitat de recursos per tal de fer real una educació integral, que abraça tant l'àmbit intel·lectual com la construcció de les identitats, l'afinament de la sensibilitat i el coneixement i el respecte del medi natural. En la fotografia, estudiants al Museu de la Ciència de la Fundació "la Caixa".

Eva Guillaumet

cació o de formació, però mai d'una distinció totalment nítida entre les dues.

Enteses així, educació i formació presenten similituds i diferències. Entre les similituds, n'hi ha una que em sembla especialment important: la societat del coneixement exigeix que tant l'educació com la formació siguin permanents al llarg de la vida i, per tant, ja no són suficients les instàncies educadores i formadores que intervenen en els primers anys, encara que continuïn tenint un paper fonamental. Cal preveure instàncies educadores i formadores que intervinguin al llarg de tota la vida, però cal, sobretot, formar la població perquè estigui sempre atenta a la pròpia educació i a la pròpia formació, que no sempre han de dependre d'agents externs. Es tracta més d'una actitud oberta permanentment a l'aprenentatge que de la creació de nombroses institucions, atès que, a partir d'un determinat moment de la vida, la direcció que han de prendre l'educació i la formació de cada persona té unes peculiaritats que la fan dependre més dels interessos personals que dels models institucionalment definits.

Però hi ha també diferències entre ambdues funcions: mentre que l'educació ha de ser com més homogènia millor, per tal de crear la capacitat d'interacció entre els individus, el seu sentit de pertinença a una col·lectivitat, la formació ha de ser diferenciada, per tal de poder donar lloc a especialitzacions diverses, d'acord amb els diversos tipus de treball socialment necessaris. Sé prou bé que, a diferència del que passava fa uns quants anys, en què es posava l'èmfasi en la necessitat d'homogeneïtzació de l'educació, avui aquesta idea no és moda, perquè la descoberta de la diversitat com a valor fa que tot allò que pugui ser interpretat com un element homogeneïtzador sigui considerat sospitós d'imposició cultural. Benvinguda aquesta moda, perquè ens ha permès de ser una mica més respectuosos amb les cultures minoritàries; espero, però, que ben aviat s'avanci cap a una concepció de la

multiculturalitat com a interculturalitat i, per tant, cap a la idea de la fusió dels elements culturals, per tal de construir una cultura comuna i compartida feta d'aportacions diverses. Però aquesta és una altra qüestió, en la qual ara no em puc detenir. En tot cas, la concepció de l'educació com a homogeneïtzadora és fonamental per a la construcció de l'entesa col·lectiva, que només es pot produir sobre la base de llenguatges, codis i convencions compartits i coneguts per tothom.

PROBLEMES QUE CAL EVITAR

Una última consideració encara, abans d'endinsar-nos en l'anàlisi de la situació barcelonina. La manca d'una distinció analítica clara entre educació i formació ha generat una sèrie de problemes que ara caldria evitar. Durant la segona meitat del segle XX –en el nostre país una mica més tard, a partir dels anys seixanta– s'han produït un conjunt de canvis en el món del treball que han fet que la formació hagi estat cada vegada més important i més valorada. Aquest fet ha tingut unes conseqüències de gran transcendència per a l'educació, especialment per a l'educació impartida a l'escola: la importància creixent de la formació ha afectat tot el sistema educatiu, fins i tot en aquelles franges d'edat en què el pes de l'educació ha de ser molt superior al de la formació. L'educació, entesa com l'he definida més amunt, ha reculat, ha quedat desdibuixada; ha estat poc important en els currículums escolars i ha estat poc important en la formació del professorat com a element cabdal del seu aprenentatge i com a moment específic per al qual es donen criteris professionals. Han predominat els criteris formatius, de transmissió de coneixements específics, derivats dels coneixements científics i no dels elements ètics. I, així, l'educació s'ha confós amb l'aprenentatge de matèries, respecte de les quals es mesura el saber adquirit i la capacitat de les persones, quan, de fet, el paper de l'educació –i no, en canvi, hi insisteixo, el de la formació– ha de ser socialitzar, *fer persones*.

“L’educació s’ha confós amb l’aprenentatge de matèries, respecte de les quals es mesura el saber adquirit i la capacitat de les persones, quan, de fet, el seu paper ha de ser socialitzar, fer persones”.

Si s’ha de suspendre algú, en el procés educatiu, hauria de ser qui manté comportaments incívics o poc civilitzats, és a dir, qui no ha entès o no ha acceptat els codis de la seva col·lectivitat, no qui sap poques matemàtiques o poc anglès. És en els processos formatius, en canvi, on cal exercir el màxim rigor amb qui no és capaç de dominar correctament un saber tècnic que haurà d’exercir i que la societat li confia com a parcel·la pròpia en considerar-lo com un professional. L’augment de la formació sense augment de l’educació és extremament perillós per a una societat, perquè implica que la població té uns instruments molt potents d’intervenció i modificació de la vida col·lectiva sense tenir els criteris adequats per emprar-los. L’augment de l’educació sense augment de la formació –situació que en aquest moment no es planteja– podria ser igualment negatiu, encara que amb unes conseqüències diferents: portaria a la frustració, ja que crearia una població amb unes aspiracions molt potents i sense mitjans per assolir-les. Només el desenvolupament

paral·lel d’ambdues funcions ens pot permetre d’avançar harmònicament cap a la societat del coneixement.

Vegem ara quins són els agents educadors i formadors més habituals, i quina és la dotació existent en la nostra ciutat.

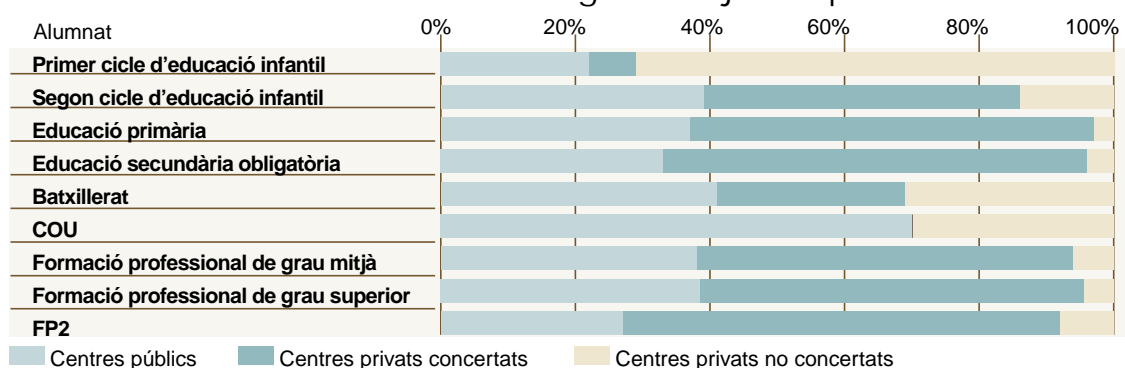
El primer agent educador ha estat tradicionalment la família. Avui, però, no sabem amb precisió com es desenvolupa aquesta funció educativa; sabem, per un conjunt d’indicadors que ens ho fan palès, que aquesta funció ha variat, amb tendència a disminuir, per la variació dels models familiars i per la reducció del temps dedicat per les famílies a la criança i a la convivència amb fills i filles. Passa el mateix amb relació a la formació: tradicionalment, una part molt important de la formació professional es feia en l’aprenentatge en el taller o el negoci familiar, i moltes transmissions de *savoir faire* eren donades per les explicacions dels pares. La separació entre lloc d’habitatge i lloc de treball, el trencament de la continuïtat familiar en els oficis i els can-

Dades d’escolarització a Barcelona del curs 1999/2000

Alumnat	Centres públics	Centres privats subvencionats/concertats	Centres privats no subvencionats/no concertats
Primer cicle d’educació infantil (0 a 3 anys)	2.475	757	8.587 (1)
Segon cicle d’educació infantil (3 a 6 anys)	13.862	16.441	4.710 (2)
Educació primària (6 a 12 anys)	26.494	44.780	1.541
Educació secundària obligatòria (12 a 16 anys)	18.837 (3)	37.153	1.907
Batxillerat (16 a 18 anys)	11.018 (3)	7.359	8.695
COU (pla antic en extinció)	1.055	0	457
Formació professional de grau mitjà (a partir de 16 anys)	1.980	2.983	291 (4)
Formació professional de grau superior (a partir de 18 anys)	3.711	5.443	519 (4)
FP2 (pla antic en extinció)	1.584	3.877	502
TOTAL	81.016	118.793	27.209

(1) No es disposa de les dades de matrícula d’alguns centres privats (centres en tancament, etc.). (2) No es disposa de les dades de matrícula d’alguns centres privats (centres de pla d’estudis estrangers, centres en tancament, etc.). (3) A més, 562 alumnes d’ESO i 856 de batxillerat matriculats a l’Institut Català d’Ensenyament Secundari a Distància. (4) Pendent de confirmació.

Alumnes als cicles formatius de grau mitjà i superior. En %

Fonts: Dades del Departament d’Ensenyament de la Generalitat, Departament d’Estadística de l’Ajuntament de Barcelona i elaboració pròpia.

Cicles formatius de grau mitjà

Alumnat matriculat el curs 1999/2000

Família	Alumnat total
Administració	873
Activitats agràries	133
Arts gràfiques	138
Manteniment de vehicles autopropulsats	770
Comerç i màrqueting	227
Electricitat i electrònica	1071
Fusta i moble	139
Hoteleria i turisme	225
Indústries alimentàries	12
Comunicació, imatge i so	38
Fabricació mecànica	267
Química	72
Sanitat	787
Imatge personal	245
Manteniment i serveis a la producció	234
Tèxtil, confecció i pell	23
TOTAL	5254

vis en els procediments fan que avui aquests sistemes tradicionals siguin poc rellevants, per bé que probablement mantenen encara una part de la seva importància. Sense negar en absolut el paper de les famílies, ans al contrari, reconeixent el seu paper insubstituïble quan fan bé la seva feina, cal dir que podem confiar poc en aquest mecanisme, més enllà de les funcions d'una socialització primària, que fins i tot no resta totalment assegurada. Les dades disponibles amb relació a l'educació infantil ens mostren que ja als dos anys hi ha a Barcelona un percentatge de població escolaritzada –sovint en situacions molt precàries, val a dir-ho– que s'acosta al 70%. I als tres anys, la població escolaritzada s'acosta al 100%.

Així, doncs, cal reforçar sobretot el paper d'altres instàncies per assegurar-nos que l'educació es produeix correctament. Segons el meu parer, podem considerar que tota l'educació obligatòria ha de tenir fonamentalment un caràcter educatiu més que no pas formatiu, mentre que l'educació postobligatòria ha de respondre sobretot a les necessitats formatives. Quantitativament, Barcelona disposa d'institucions suficients per dur a terme aquesta tasca educadora, i també per dur a terme la tasca formadora. El quadre situat a la pàgina 91 recull les xifres d'escolarització en els diferents cicles durant el curs 1999-2000 i fins on cobreix el total de població de cada grup d'edat. Les xifres ens mostren que, des del punt de vista de la cobertura numèrica, Barcelona disposa de places suficients per a l'escolarització

Cicles formatius de grau superior

Família	Alumnat total
Activitats físiques i esportives	173
Administració	1567
Arts gràfiques	123
Manteniment de vehicles autopropulsats	276
Comerç i màrqueting	626
Edificació i obra civil	377
Electricitat i electrònica	1389
Fusta i moble	14
Hoteleria i turisme	351
Indústries alimentàries	53
Comunicació, imatge i so	600
Fabricació mecànica	436
Química	298
Sanitat	735
Serveis socioculturals i a la comunitat	991
Imatge personal	66
Manteniment i serveis a la producció	152
Tèxtil, confecció i pell	7
Informàtica	1461
TOTAL	9695

obligatòria, que fins i tot arriba a sobrepasar el 100% del nombre de criatures del grup d'edat corresponent, a causa dels retards escolars, de la proximitat de la regió metropolitana, etc.

La valoració precisa dels aspectes qualitius de l'educació a Barcelona no és possible en aquest moment. En general, la nostra educació pateix del problema apuntat més amunt: un concepte encara més formatiu que educatiu, i, per tant, una certa mancança d'adquisició d'actituds, valors, comportaments; en una paraula: civisme. No sembla pas que estem per sota d'altres ciutats o altres països, sinó que ens trobem davant d'allò que podem considerar com un dèficit general d'educació. Una dificultat afegida prové del fet que el mateix sistema escolar sol valorar molt més la formació que l'educació i mostra reticències, sobretot en l'etapa de l'ESO, davant de les demandes que li són formulades en aquest sentit.

Per acabar de referir-nos als agents educatius, vull deixar constància de tota una sèrie de tasques educadores no escolars, o no únicament escolars, que es duen a terme a Barcelona i que, segons el meu parer, tenen una importància creixent en aquesta funció educadora com a transmissora d'actituds, comportaments i valors. Indubtablement, la ciutat en ella mateixa disposa d'un conjunt de recursos educadors de primera magnitud: Barcelona, que va iniciar el moviment de ciutats educadores, ho sap prou bé i utilitza a bastament aquests recursos, que han donat lloc, per exemple, al Projecte Educatiu de Ciutat o a un

“Tota l'educació obligatòria ha de tenir fonamentalment un caràcter educatiu més que no pas formatiu, mentre que l'educació postobligatòria ha de respondre sobretot a les necessitats formatives”.

Alumnat universitari matriculat a les universitats amb seu a Barcelona, inclosa la UAB

Alumnes universitaris	1995	1996	1997	1998	1999	1999/98	1999/95
1r i 2n cicle:	162.848	164.676	166.115	167.354	172.250	2,9%	5,8%
Públic	156.224	155.804	154.750	154.811	159.000	2,7%	1,8%
Privat	6.624	8.872	11.365	12.543	13.250	5,6%	100,0%
3r cicle:	8.115	8.098	8.338	7.995	8.208	2,7%	1,1%
Públic	7.962	7.962	8.107	7.758	7.866	1,4%	- 1,2%
Privat	153	136	231	237	342	44,3%	123,5%
Màsters, postgraus, cursos especialitzats	12.786	16.230	21.267	24.788	38.682	56,1%	202,5%
Públic	11.997	14.987	19.563	22.746	36.353	59,8%	203,0%
Privat	789	1.243	1.704	2.042	2.329	14,1%	195,2%

Font: Gabinet Tècnic de Programació. Ajuntament de Barcelona.

Evolució de la taxa de titulats superiors de la població de la ciutat de Barcelona (any 1991 i 1996)

Any	Població a partir de 20 anys	Titulats superiors	Taxa de titulats superiors
1991	1.277.338	101.452	7,94%
1996	1.234.702	130.151	10,54%

conjunt d'activitats organitzades pel Consell de Coordinació Pedagògica que cada any s'amplien i compten amb un nombre més gran d'assistents.

No passaré pas a descriure-les totes, ni a explicar el valor educador de cadascuna d'elles; però, atès que es tracta d'una iniciativa poc coneguda a la ciutat –quan, de fet, expressa la intervenció educativa de la ciutat damunt d'ella mateixa–, resumiré breument algunes de les activitats organitzades des d'aquest Consell, en el qual participen àrees municipals, organismes públics no municipals o mixtos, organitzacions no governamentals, fundacions diverses i fins i tot empreses privades. L'elevadíssim nombre d'alumnes que en el darrer any han participat en aquestes activitats mostra el pes que aquests recursos tenen en l'educació dels més joves i la diversitat dels camps que cobreixen. L'Aquàrium, per exemple, ofereix 28 activitats adequades per als diferents nivells educatius, que abracen objectius didàctics que van des de

la promoció de procediments científics, com per exemple fer conèixer les diferents formes de reproducció dels animals marins, fins a aspectes lúdics i divulgatius, com ara conèixer els elements que constitueixen un hàbitat aquàtic mitjançant la construcció d'un aquari.

Així mateix, moltes institucions ciutadanes treballen per donar a conèixer el patrimoni cultural i artístic de la ciutat. Un exemple qualificat d'aquesta voluntat és l'activitat *So i color* organitzada pel Museu Nacional de Catalunya amb la col.laboració de l'Institut d'Educació.

Un tercer exemple d'activitats de caràcter més lúdic és l'oferta d'activitats de teatre per a les escoles. Així, 3xTR3S Teatre (teatres Victòria i Poliorama) fa un gran esforç per acostar als infants i joves els diferents llenguatges teatrals i també l'emoció d'esdevenir espectadors.

Es tracta tan sols de tres exemples, entre molts d'altres possibles, que ens permeten de veure la quantitat de recursos mobilitzats a Barcelona per tal de fer real aquesta educació integral, que abraça no solament

Eva Guillamet

Estudiants en una aula de la Universitat Pompeu Fabra.

Eva Guillemet

Moltes institucions ciutadanes fan l'esforç de donar a conèixer el seu patrimoni artístic i cultural. La fotografia recull una visita d'escolars al Gran Teatre del Liceu.

“La qüestió dels valors, de les actituds i de les mentalitats és fonamental, no solament per assolir una bona convivència, sinó també com a element bàsic en la construcció d’unes personalitats socials que hauran d’adaptar-se a situacions variables”.

l'àmbit intel·lectual, sinó també la construcció de les identitats, l'afinament de la sensibilitat i el coneixement i respecte del medi natural.

Pel que fa a la formació, disposem de molts agents formadors, atès que els llocs de treball són, per ells mateixos, elements formadors de primera magnitud. Però si considerem sobretot les institucions amb una funció formadora, podem destacar, d'una banda, tots els centres educatius que imparteixen ensenyaments postobligatoris de nivell mitjà i, de l'altra, tots els que imparteixen ensenyaments superiors; és a dir, les universitats. Les xifres de matriculació per als diferents cicles formatius es recullen als quadres de les pàgines 91 i 92.

Més difícil és valorar l'estoc de coneixements de nivell universitari existent a la ciutat, ja que les universitats de què disposa (incloent-hi la UAB) atenen una població que té la residència en una àrea molt més àmplia que la del municipi barceloní. A tall d'orientació, s'hi inclouen un parell de dades que mostren les tendències actuals (vegeu quadres de la pàgina 93). D'una banda, la taxa de titulats superiors a Barcelona, per al 1991 i per al 1996, ens mostra el ràpid creixement d'universitaris que s'està produint; sabem, per altres fonts, que Barcelona concentra la població d'alta qualificació de Catalunya en una proporció molt superior al pes global de la seva població dins la població catalana. D'altra banda, el nombre d'alumnes universitaris matriculats a les universitats amb seu a Barcelona, inclosa la UAB –que inclou l'alumnat no barceloní–, mostra també la importància del creixement numèric, especialment en els nivells educatius més alts i més vinculats a la professionalització, com ara els màsters, els cursos de postgrau i els cursos especialitzats.

PREPARAR EL FUTUR

Així, doncs, davant els reptes que planteja la construcció de la societat del coneixement, podem fer un balanç dels punts forts i de les mancances que s'observen a Barcelona, i avançar en la preparació i la millora de totes aquelles peces que encara presenten deficiències per tal d'enfrontar-nos a les noves formes de producció i de convivència social. La ciutat compta amb la infraestructura educativa necessària: l'escolarització obligatòria s'ha assolit des de fa temps i disposem d'un conjunt de cicles formatius d'ensenyament professional, així com de la població jove que s'està preparant, en proporcions creixents, tant a les escoles de formació professional com a la universitat. Podem afirmar també que la ciutat, com a col·lectiu, ha assumit des de fa temps un paper socialitzador d'alt nivell, i posa moltes de les seves institucions a la disposició de la gent jove per tal que els processos educatius i formatius vagin més enllà d'allò que marquen estrictament els currículums establerts.

Amb tot, hi ha encara molta feina per fer. Els fluxos de persones preparades en els diversos camps són relativament imprevisibles en l'evolució d'unes noves tecnologies que ens sorprenen constantment. Però cal fer les previsions de formació especialitzada: els experts en

aquest camp asseguruen que, encara que és impossible encertar plenament quines seran les demandes del mercat de treball en els propers anys, no es pot deixar aquesta qüestió a la improvisació total. Val més una previsió que acabi presentant desviacions que una absència total de previsió. És per aquesta raó que, en el marc del Consell de la Formació Professional i Ocupacional creat per l'Ajuntament de Barcelona, en el qual participen un gran nombre d'agents econòmics i socials, emprendrem, a partir d'aquest any, l'exploració sistemàtica de les previsions de formació per a les diverses especialitats productives. Aquesta acció ens ha de permetre orientar amb més precisió les característiques i demandes de formació, i crear mecanismes de formació suficientment flexibles per poder respondre amb rapidesa a les noves demandes que formuli el mercat de treball, i també a la mateixa programació barcelonina a l'hora d'emprendre determinades accions que configuren el futur de la ciutat, com ara, per exemple, la construcció del 22@.

Pel que fa a l'educació, la feina per fer és més complexa, perquè caldrà redefinir l'escolarització obligatòria de manera que inclogui, d'una manera més explícita i visible, els elements educatius fonamentals per a la ciutadania. La qüestió dels valors, de les actituds i de les mentalitats és fonamental, no solament per assolir una bona convivència, sobretot en el marc de la societat multicultural que va sorgint en aquest moment, sinó també com a element bàsic en la construcció d'unes personalitats socials que ja no s'orientaran d'acord amb pautes de comportament rígides, sinó que hauran d'adaptar-se a situacions variables i necessitaran, per tant, una flexibilitat més gran de la que calia en el passat, en societats molt més estables i amb un grau de variació molt menor. Si el repte, en relació amb la formació, és el de veure de quina manera podem assimilar prou ràpidament les novetats i com formem tota la població, el repte en l'educació és saber com educar, i per a quina societat. El paper capdavanter en l'educació que Barcelona ha assumit durant tantes èpoques de la seva història torna a ser indispensable, i l'impuls de la ciutat en aquest àmbit ens assegura que també ara sabrà avançar cap al futur d'una manera adequada.